

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Eryci[i] Pvteani Pietatis Thavmata In Bernardi Bavhvsii[i]
è Societate Iesv Protevm Parthenivm**

Puteanus, Erycius

Antverpiæ, 1617

Eryci[i] Pvteani Pietatis Thavmata In Protevm Parthenivm Bavhvsianvm.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70659](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70659)

ERYCI PVTEANI
PIETATIS
THAVMATA

IN
 PROTEVM PARTHENIVM
 BAVHVSIVM.

THAVMA A.

*Omnia in Deo, & Naturâ, θαυμάσια. Imago
 Virginis calo, calum versu adumbratum. Pro-
 teus stellans, & θαύμα τὸ Ὀμηρικόν. Perichy-
 menus multiformis.*

IL admirari qui Sapientem vo-
 lunt, veræ pietatis vim ac δυνά-
 μιν ignorant. Quis tantum su-
 mat supercilij, vt se hominem
 neget? vt immoto, & quasi clau-
 do oculo Deum ac naturam
 transeat? Homo sum: sed siue Deum, siue na-
 turam specto, admiror omnia. Etenim non in-
 telligi Deū, loquuntur omnia: & obscura, inuo-
 luta, θαυμάσια esse omnia, Deus loquitur; à Deo
 sunt.

sunt. Hunc hominem fieri, hoc mirum est: & hominum caussa, hoc mirum est. E Virgine nasci, hoc mirum est: & Virginem Matrem esse Dei, hoc mirum est. Cælum quoque si intueor, & hîc mira omnia. Vbi plurimum lucis, tenebras experior: vbi nihil tegitur, obducta omnia. Nullus siderum orbiumque error est, & contemplantis solertiam errore sidera orbésque tenent. Solis iubar humanam reiicit aciem; & qui inspicit omnia, recusat inspicere. Sic constans Lunæ varietas non vno aspectu, nec vnâ ambage ludit, crescens semper, aut senescens. Ad Virginem redeo: cælum premit, sideribus cingitur; Sole clarior, Lunâ pulchrior, totam naturæ faciem illustrando ornat, & ornando illustrat. Hanc tantam maiestatem mirari, parum est: veneror. Sed esse imaginem, quâ exprimi possit, hoc miror. Quænam illa? Cælum est, stellarum omnium facibus lucens: imò Versus est, Dotes Virginis cum Cælo comparans. Versus vnus, vt Cælum videas: & toto stellarum numero variatus, vt Miraculum fatearis. Bone Deus, quæ ista formarum fertilitas est! Idem dici, sed toties dici! ab vnâ imagine mille viginti duas nasci! Quid? seruari sententiæ indolem, metrique legem; & toties paucorum conuerti verborum faciem, vt sidera absoluantur! Non omnia igitur vel ἀμσα, vel ἀδύνατα, quæ Poëtarum olim

IN PROTEVM PARTHENIVM. 65

olim fabulis commissa. Vt Virginem laudaret Di-
uinorum Epigrammatum Scriptor, Versum de-
dit, qui Liber esset, & Librum, qui Versus.
Erro: ipsa Virgo dedit, MARIA dedit, BER-
NARDI sui ingenio & calamo vsa est. Gaude
felix iam Poëta: amplius est, dictante Virgine,
Versum scribere, qui Liber sit; quàm, non di-
ctante, Librum condere, qui Versu vno vincat-
tur. Noui Pietatem tuam: Virginis beneficio
maius felix esse, quàm ingenij miraculo, aut do-
ctrinæ clarus. Sic verò felix esse non potes, nisi
vt clarus sis; nec pius, nisi vt felix. Hoc Versu,
& tamen Libro, Pius es, felix es, clarus es. Vnus
hic Versus est, & simul innumerus; alius semper,
& tamen vnus. Quid dicam? admirandus est,
& quasi Diuinus. imò quid dicam? admirando
& diuino scribi Virgo-Mater debuit. Quia
PROTEI exprimis nomen, Miraculum agno-
sco; quia PARTHENII, Mysterium. Deus olim
Proteus, Diuinus nunc Parthenius. Hic mirus
est, vt ille fuit: hic tuus, sed ille Homericus.
Fuisse mirum, & nominari Homericum, elegan-
ter apud Philostratum Pollux Sophista ostendit:

Πρωτεύς ὁ Φαίριος, τὸ θαῦμα τὸ Οἰμηκόν· πολλὰ μὲν
αὐτῷ ἐ πολυαεῖς αἱ μορφάι. Proteus Pharius, Miracu-
lum est Homericum: multa quidem eius diuersæ
sunt forma. Et nequis Homerum reprehendat,
Periclymenum, Nelei filium, testatur Eupho-

I rion,

Lib. 11.
De vitis
Sophi-
starum.

tion, & Apollonij Scholiaſtes, id ab auo Neptuno muneris accepiffe, vt cùm in acie ſtaret, θαῦμα eſſet, & in varias formas tranſmutari aptus. Sed redeat Proteus, ſi vmquam fuit, redeat Periclymenus: etſi Deus, cælum tamen non exprimet; etſi Mirus, ſtellas tamen omnes non induet. Hoc Parthenio conceſſum eſt, qui Protei aſſumit nomen, Periclymeni extinguit. Ergo prodi Proteu, nunc Partheni; prodi, & ſtellas nobis omnes exhibe: prodi, & vt laudes Virginem, Dotes eius, quantum pote, repræſenta; ego vt Pius ſim, ſic laudari Virginem, pergam admirari.

THAVMA B.

Pharij & Parthenij comparatio: fecundus uterque. item γέρων, ἀθάνατος, ἄλιος, νημερτής. Laudes Virginis inſperſa.

O Bona Pietas! Verſum, PROTEVM; Pharium, PARTHENIVM fecit. Parthenium quidem, non γενικῶς à Virgine, ſed à Virgine Virginum: vt Verſuum hic Verſus eſt, regnùmque ſibi carminis vindicat. Pharium autem à Pharo Aegypti inſulâ Proteum Homerus nominârat; imò & Aegyptium. A Pharo, tamquam à fecunditate. Φέρσαι enim generare Græcis: quemadmodum ſterilem terram, ἀφάεγον Callimachus ſcripſit, γῆν & γυνῆν ſimul parans & ponens.

In

IN PROTEVM PARTHENIVM. 67

In hunc sensum de ipsius Homeri sensu verba Heraclidis sunt in Allegoriis: Φυσικῶς ἔν τὸν ἀπάντων πατέρα χῶρον ὠνόμασε Φάρον, ἐκ τῶ γόνιμα προσηγορίας ὁ μάλιστ' ἐβέλετο σημήνας. *Naturaliter igitur locum parentem rerum omnium nunciavit Pharum, fecunditatis significatione, quid sibi vellet, insinuans.* Ergo fecundus ille Proteus, ille Pharius, quia varius: & hic Parthenius (mirum!) quia Virgineus, & castâ prorsus geniturâ multiformis. Ex vnâ facie corporis, mille nascuntur: vnus Versus mille & amplius formæ sunt, & ad vnâ redeunt. Sacram Asperi-Collis Quercum, ramos, folia cogita; & hæc in vno Virginis simulacro abscondi. Foliis imago coronatur, stellis Virgo, versibus imago & Virgo: vnum tot folia, tot stellæ, tot versus diadema faciunt; & vno tamen hoc diadema Versu constat. O fecunditas! Quis tot filios pater habuit? Proteus habet, sed Parthenius. Hic seipsum gignit, totiesque sibi filius est, ac rursus pater, quoties formam mutat. Fit alius, manetque idem. Se quoties videt, querit; quoties inuenit, miratur. Versus igitur Proteum sequitur, illum Pharium; imò felici varietate, sed constanti pietate Proteus est. Quid etiam? Homericus ille,

— γέγων, ἄλιος, νημερτής,

Α΄θάνατος Προτεὺς Αἰγύπτιος. —

— senex, maris incola, veridicûsque,

I 2 Atque

Atque immortalis Proteus Aegyptius. —

Γέρων, siue *senex*; ne ludum putes, quidquid in honorem Virginis Virgineus hic Poëta lufit. Etiam ἀθάνατος, siue *immortalis*; vt æternum hunc Parthenium fcias. Cælum ostenditur: non poterit, nisi cum cælo, hæc imago cæli perire. Festinent dies, voluantur anni, tabescat natura: seruabit ætatem, qui formam mutat; canescet sæculis, qui senium non timebit. Iterùm, Homericus ille, ἄλιος, siue *marinus* est, ἀπὸ τῆς ἀλῆος: hic Bacchusianus, Παιδείσιος, siue *Virgineus*, ἀπὸ τῆς παιδείσεως, quam stellam maris tot iam sæculorum Pietas appellat. Quippe in mari mortales sumus, iactamur vndis, pulsamur tempestatibus: in tantâ vitæ miserâ, fortunæ rabie, tutela à Virgine est: hæc Helice, hæc Cynosura, hæc sacra anchora. quàm potens, tam pia: etiam naufragos seruat. Non frustra igitur illud D. Bernardi, noster hic

Lib.v. BERNARDVS vsurpat: *Respice Stellam, voca MARIAM:*

*Non ego Lætos pueros in vota vocavi,
Sed melior Noctis Stella vocata mihi est.
Pro face Pollucis fax impolluta MARIA est;
Pro face Castoreâ, casta MARIA mea est.
Hi gemini, fateor; MARIA unica: sat tamen
vna hæc.
Plus poterit geminis fratribus, ista Soror.
Prætereâ Heraclides Ponticus ἄλιον, tamquam è
multis*

multis variisque rebus congestum nominat; & hinc *ἀλιζεν* Græcis esse, quasi *congregare*. Quid dicam? Etiam hoc Originis mysterio Proteus noster *ἀλιος* est: congestus & accumulatus tot versibus, quot cælum stellis instructum. Denique Homericus ille, *μημερής*, siue *veridicus*: sed magis noster; Virginem laudat. Huius qui Dotes stellis antetulit, verus fuit.

T H A V M A Γ.

Protei Homericæ imagines ad Parthenium translata. Mina & dira in hostes Virginis. Proteus, chaos; eius forma, Elementa.

INNUMERAS video formas, & admiror: placidas omnes, venustas, emendatas, & capior. Quæ varietas, ea voluptas. Quoties mutatur versus, nouâ imagine ridet, nouâ elegantiam allubescit. Sic pulchra Pietas, quia Virgo est: *Pulchra ut Luna, electa ut Sol*. Terribilem soli mali confessi sunt: & sic dicitur, *Terribilis, ut castrorum acies ordinata*. Ergo terrorem quoque Parthenius sumet Proteus, sed in hostes Virginis: erit, quidquid Homerus fingit: Leo, & rugiet; draco, & terrebit; panthera, & sæuiet; aper, & proscindet. Quid? vndas flammâsque dabit; suffocabit, & vret. Si noui Ebionnes & Cherinti erunt, qui Virginitatis florem Virgini nefario dogmate eripiunt; Leonis for-

mam Proteus noster sumet: si noui Heluidij, qui post partum; Draconem dabit: si noui Nestorij, qui non è Virgine Deum, sed hominem è non Virgine prodiisse Christum docent, in Deum pariter Virginemque impij; exsurget Panthera, læsumque numen vindicabit: si noui Apollinares & Eutyches, qui natum quidem è Virgine Christum volunt, sed carnem è Virgine non sumpsisse; Apri violentiam inuenient. Vos alij, quicumque estis, aquam timete & ignem: quæ optima vocauit Pindarus, pessima furor diuinus faciet. Pereant, malè pereant, qui Virginis audent nomini obstrepere, dotes laudésque eius imminuere. Pereant, aquâ & igni indigni sunt; indigni elementis omnibus; indigni qui uiuant. Apud Vatem sine oculis Argum, non prodigia ista, sed mysteria puto. Proteus enim, vt Heraclides explicat, nihil aliud quàm Chaos, & *κεχυμένης ὕλης ἀμορφος ἀργία: diffusa materia informis quadam segnitie*. A Prouidentiâ (hæc Εἰδοθεία, Protei filia) separata rerum formæ fuerunt, mundus mundo redditus, elementa distincta. Proteus, qui vna prius natura fuerat, in multas deinde species diuisus. Hinc leonis facies, hinc draconis, hinc arboris, hinc aquæ.

Ἄλλ' ἦτοι πρόπτα λέων γένετ' ἠϋγένειος,
 Αὐτὰρ ἔπειτα δράκων, καὶ πάββαλις, ἠδὲ μέγας σῦς.
 Γίνετο δ' ὕγρον ὕδωρ, καὶ δένδρον ὑψιπέτηλον.

Sed

*Sed leo principio factus, ceruice iubatâ,
Inde draco, & panthera ferox, & mox aper
ingens:*

*Hinc fluit in laticem, hinc formam capit arboris
alta.*

Leone Poëta ignem, siue ætherem designat; dra-
cone, pantherâ, apro tellurem; arbore in altum
exurgente, aërem; aquâ aquam, sine ænigma-
tis velo. quemadmodum paullò antè simpliciter
legitur:

— Καὶ ὕδωρ, καὶ θεομοιάς πῦρ.

— *Et liquor atque ardens diuinitus ignis.*

Sed Proteus noster à terrâ, aquâ, aëre, igni, in
cælum transcendit. Quid? vt formas non cadu-
cas sumat, stellas exprimit: vt Virgini placeat,
quidquid infrâ iacet, despicit. Hos ô sumam
animos Diua! ascendam, ad te veniam, Deum
te monstrante inueniam! Sed hei, me terra one-
re suo tenet, imagine vestit: ἀντέξωτος non sum, &
sictamen tuus esse cupio. Descende Virgo, ad
me veni; & hîc Cælum facies. Veni; & in terrâ
stellæ omnes lucebunt. Sic incipiam Cælestis
esse: sic verè Parthenius esse. Intelligam quan-
tum Proteus stellas exprimat, quanto Proteum
Dotes tuæ vincant.

THAV.

THAVMA Δ.

Venustas cum varietate, pretium cum mole comparatum: illud restrictum, hanc immensam esse: immensitatis modus & constitutio.

ATTAMEN & draco pulcher est, & panthera pulchra, & sus pulcher: acceptam à naturâ, imò à terrâ, formam gerunt. Homo, qui in draconem, pantheram, suem degenerat, pulcher non est: mentem, diuinæ particulam auræ, perverso viuendi more inquinat. Demus affectibus imagines; draco liuorem, panthera sæuitiam, sus immunditiem notabit; omnes terram. Sed è terrâ has Proteus Homericus formas sumit, ac deformis est: quippe

— δειχων, ἢ παρθενικῆς, ἢ δὲ μέγας οὖς.
draco, panthera, & aperingens.

Parthenius verò pulcher, quia cælo vestitur: imò pulcher, quia Virginem refert, hæc cælestis est; quia Vatem, hic Virgineus. Quid? Versus & cælestis, & Virgineus est: mutat formam, & formæ pretium seruat. quod quàm difficile, Poëtarum filij sciunt. Etenim non vno siue vitiò, siue vulnere, venustas carminis violatur. E concinno hiulcum, è tenero asperum, è blando morosum reddes. Primum cum vèrborum structurâ negotium est; alterum, cum metri. Verba sinistro
nexu

nexu iugata, sententiæ inuoluunt lumen, & facilitatem impediunt. Metri aut maiestas celeritate, aut gratia lentitudine frangi solet, cùm aut Spondæus Dactyli, aut hic illius sedem implet. hinc ipsi versus partim Spondæici, in hoc quidem genere, partim Dactylici. In Proteo igitur suo vitauit utrosque non minùs prudens quàm pius vates, non minùs delicatus quàm felix. Iam non miror: Virginem alloquitur, Virginem laudat: amœnitate ridere Musam voluit, ac formosam esse.

Vox, & carmen inops, & acerba stridor auena
 eum sequatur, qui voluptatem laudaturus, fœdum vitii ingenium dedicat: Virginis Dotes nemo expressit, nemo exprimet, qui non Virgineus, purus, castus; talẽmque imagine versum, versu imaginem adornet. Bone Deus, quæ hîc miraculi moles, si numerus magis Encomiastæ nostro, quàm pulchritudo placuisset. Sed formosum priùs, deinde varium esse Proteum voluit. Variari, ut omnem indueret formam, quadragies millies & trecenties vices poterat: & nõnne miraculum clamas? sed millies, bis & vices, ut pulcher esset, ut Proteus esset, sensu & metro constaret. Carmen, non monstrum quaesitum est: non quoties transponi verba queant, sed quoties versum & encomium referant. Faciliùs verò, quoties transponi queant, quàm quo-

K ties

ties versum encomiumque referant, inuestiges. Arithmetica namque ratione varietas prompta est; pulchritudo non nisi molestissima laboris periodo habetur. Ostendo igitur quod facile est, nequis difficile arbitretur: tu quod difficile, experire, ne tamquam facile transeas. Octo in Proteo Bernardino voces sunt: tot numeri serie sua extendendi. Primum in secundum, secundum in tertium, & sic deinceps ducito: summa totam illam, sed non pulchram varietatem dabit. Etenim duæ voces duas tantum formas, tres verò, sex constituent; quatuor deinde, viginti quatuor; quinque, centum viginti; sex, septingentas viginti; septem, quinquies mille & quadraginta; octo denique, quadragies mille, trecentas viginti, formas non formas. At in millenario Proteo pulchritudinem paucitate Auctor ostendit, & pulchritudine paucitatem. Sic primum formauit versum, ut pari venustate omnes variaret, imaginis pretio æquato: sic varauit omnes, ut quem primum, quem vltimum dixeris, nescias; eiusdem omnes notæ putes. Quid etiam? putes mille viginti duos, vnum esse; vnum, mille viginti duos. Dubitare incipio, quis pater, aut primogenius: quis tam admirandâ metamorphosi subnatus. An & pius error est? meus est. Discrimen video, vbi nego. Pulchræ omnes Protei formæ; sed aliæ alijs pulchriores sunt. Hem, stellæ sunt, lumine & decore distant:

atque

IN PROTEVM PARTHENIVM. 75
atque hoc eodem discrimine tuæ, Virgo, Dotes
sunt; discrimine perfectæ. Aliæ alijs maiores, nul-
læ parvæ: aliæ alijs clariores, nullæ obscuræ. Et
varietatem Virginea venustas habet, sic venusta.

T H A V M A E.

*Mille versus vnus, & in vno. Proteus ornatus ca-
li, sed æternus, æternum quoque Auctorem facit:
pios omnes, sed auxilio Virginis: caelestes omnes,
quia caelestis ipse.*

VERSVS igitur mille quidem computo, sed
vnum cerno. In vno mille sunt: in mille
vnum. Vnum scribo, vt mille exhibeam: sed cælo
inscribo, quem terra non capit. Cælum tam pul-
chro pióque ornari versu debet, & cælo versus:
quippe cælo hic versus dignus, & versu cælum.
Ibi legi debet, vbi Virgo est, vbi stellæ sunt, &
fulgent; vbi Dotes Virginis, tamquam stellæ. Ver-
sus stellæ erunt, aut stellis inscribendi. Stellæ
erunt vt Dotes repræsentent Virginis, & Vatis
Pietatem. Sic verò in cælo Protei mysterium, &
BAVHVSI nomen erit; sed Deo, sed Virgini,
sed æternitati consecratum. Mittet suos quoque
radios in terram hoc mysterium, & hoc nomen,
& amorem Virginis in animis mortalium accen-
det. Legent omnes scriptas in sublimi Virginis
laudes, quia sublimes; & è terrâ ad cælum, à luto

ad ignem, à nocte ad diem vota ac desideria erigent, Cælestes erunt. Tu ô Vates, dum hîc viues, istic loquêris tamen; dum hîc loquêris, istic viues. Quam sic laudasti Virginem, non propitiam modò, sed & præsentem habiturus; imò præsentem, quia propitiam. Iuuat, vbi adest: ac propterea adest, vt iuuet. Sed interim cælo Proteum donat: amat laudes, quæ non poterant, nisi stellis omnibus explicari: amat Proteum, qui non poterat, nisi in cælo scribi. Alij & profani versus, libri, volumina, satis in terrâ felicia sunt, cortici, ligno, æri, inscripta: hic quia versus & librum & volumen facit, æternitatis prærogatiuâ quadam dignus fuit: quia pius, in cælum ascendit, & transfusus per vastû illud corpus formis, ipsum induit, Dotibûsque Virginis insigniuit. Prorsus igitur scribendi felicitatem, inscribendi pietas excipiat: inscriptos cælo versus, scriptos in cælo dixeris.

T H A V M A Z.

*Proteus mundus, Dei index. Proteus Christus, Virgo
E' idō. Déa. ille Deus & homo, hac Mater & Filia.*

MVNDVM esse numen profanus Scriptor ait, *Maternum, immensum, neque genitum neque interiturum omquam.* Ait, sed profanus. Genitum & interiturum scimus: immensum nomen, non numen esse. Hoc nomen qui laudare tantum

Plinius,
lib. 11.
cap. 1.

tum voluit, stilum & elogium huc transferat: Proteum esse mundum credam: plenum, perfectum, ordine & pulchritudine sua absolutum. Ut varia Natura est: ita rerum omnium formas Proteus capit. Terra angusta est, caelum induit: cum ubique vim, potentiam, providentiam Veri Aeternique Dei insinuet, hic ostendit. In aliis igitur credimus Deum; in sublimi, ut sic dicam, videmus. Stellis lucet, orbibus regit, tonitru monet, fulmine terret. Omnibus maior, lucendo, regendo, monendo, terrendo numen suum loquitur, & cultum a tota natura exigit. Sed o Deus! Protei causa quid mundum nomino, & caelum admiror? Filium tuum nobis dedisti: hic Proteus est. nasci e Virgine voluisti: haec *Ἐιδωθέα* est. Christus, inquam, Proteus est: Virgo *Ἐιδωθέα*. Quidquid in mundo pulchrum, Christo adscribo: quidquid in caelo illustre, donante Filio Mater accepit. Filium adoro, Matrem veneror: etiam in Matre Filius magnus est. Iterum, hic, quem adoro, Proteus est, sed aeternus: haec, quam veneror, *Ἐιδωθέα* est, sed Mater. Etiam Filia, quia quem Deum & Hominem peperit, Patrem & Filium habet. Itaque cedat Homericæ & facessat

Πρωτεύος ἰφθίμης θυγάτης αἰθίοιο γέροντος:

Clari Gnata senis Protei, Divique marini:

θυγάτης enim doctrinae causa fingitur: Proteo edita, ut informis Pater distinctas rerum imagines

acciperet. Et quid tamen hoc aliud, quàm vt è filiâ pater nasceretur? Tantum verò fabula, etsi mendacio cæca, ausa non fuit. fieri posse, humanâ naturâ vestita Diuinitas ostendit, quam lucem & veritatem appellamus. Breuiter: E'idoθέα nostra Protei nostri Mater est: sed vt filiæ nomen faciliùs tribuas, Virgo permanfit. Virgo igitur & Mater. Sic Deum concepit vtero & enixa est, vt cælo maior esset, & purissimis visceribus immensa sidera vinceret: sed in cælum assumpta, & tot facibus circumdata, vt è sublimi reluceret, & virgineis Virtutum radiis benigna in genus humanum esset. Ad summam, Mundus Proteus est, vt Christum verum esse Proteum; & Christus Proteus, vt MARIAM veram E'idoθέαυ fateamur. Proteus ille Deus & Homo: sed quia Deus, nasci è Virgine debuit. E'idoθέα, Virgo & Mater: sed quia Virgo, cælo, & stellis omnibus digna fuit.

T H A V M A H.

Diuinâ genesi Naturam, & humana mentis lumen obfuscarî. Versum esse librum mirum est, & multitudinem in monade. Protei voces, syllaba, littera ad examen ducta. τετρακτύς Pythagorica. Numerus humanus.

OVIRGO, quid maius est, quàm Matrem esse Dei? Tot stellis cincta, tot Dotibus ornata,

nata,

nata, quem genueris, ostendis: Filium, & Deum; Tuum, & Dei. Genuit sine matre Filium Deus: genuisti sine patre Filium Virgo. Diuinæ generationis nullum principium est: Humanæ, principium & miraculum est. Genitum ab æterno Filium Dei credimus: Virgo concipere & parere potuit Filium, qui ab æterno fuerat. Hæc magna sunt, hæc mira sunt; hæc naturam superant, & humanæ solertiæ curiositatem confundunt. Quid errorum & impietatis faculas accenditis, ô mortales? in Solem itis, in maximo lumine cæci estis. Ad Naturam duco: neque ista tota menti humanæ patet. Hallucinamur in minimis; nec se industria vbique nouit. Versum pangi, qui magnitudine suâ liber atque volumen esset, quis Poëtarum credidit? Quis in Monade mille viginti duo inuênit? Quis in Ogdoade (tot in versu voces sunt) octo millia centum septuaginta sex? Quis in Tetradeade (tot syllabæ sunt) quatuordecim millia trecenta & octo? Quis in Hectatriacade (tot litteræ sunt) trigintasex millia septingenta nonaginta duo? In vno hæc versu Thaumata sunt; tantumque numerare Vates potuit, qui Virginem cum cælo, Dotes eius cum stellis comparauit. Summum maximumque naturæ ornamentum carmine complexus est, vt ad Heroïnarum Heroïnam accederet: sidera numerauit, vt, quantum posset, diceret; & expressit, vt amplius
in

in Virgine, quàm cælo laudaret. Iterùm, in vno hæc Proteo Thaumata sunt; & ex vno ingenio-
 fus Poëta deduxit, quod quasi infinitum est: in
 singulis expendit, quod mysterij esset capax. Ergo
 Monas, quæ in versu, perfectionem, pulchritu-
 dinem, constantiam denotat, & quidquid à Deo,
 cuius hæc natura est, in Virginem deriuatur: Og-
 doas, quæ in vocibus, felicitatem carminis, sed
 magis Virginis. Nam vt nihil versui deesset,
 octonario constitui debuit: quemadmodum di-
 cere Græci solent, Ἀπαντ' ὀκτώ: *Omnia octo*. Et
 vt omnia Virgo possideret, ὀκτὼ μακαρισμοὶ insi-
 nuandi erant: quemadmodum ipsa melleo ore
 cecinit: Μακαριστοὶ με πάσαι αἱ γενεαί: *Beatam me
 dicent omnes generationes*. Geminæ deinde He-
 ptades, quæ in syllabis, * Virginalem numerum
 his comprehendunt; vt ante partum, & post par-
 tum sciamus Virginem fuisse, quæ Deum enixa
 est. Sed Hectatriacas, quæ in litteris, totius my-
 sterij amplitudinem indicat. Etenim, si Pytha-
 goræos audimus, hic numerus mundus est, scri-
 bente Plutarcho; imò τετρακτὺς illa religiosa, ma-
 ximi iurisiurandi formula. Conficitur autem
 primis quatuor imparibus, quatuorque primis
 paribus, in summam vnam collectis. Verba Plu-
 tarchi ista: Ἡ δὲ καλεμένη τετρακτὺς τὰ ἕξ ἢ τριάκον-
 τα, μέγιστος ἰσθμὸς, ὡς τεθρύλληται ἢ κόσμος ὠνόμα-
 ζαι, τεσσάρων μὲν ἀρτίων τῶν πρώτων, τεσσάρων δὲ τῶν
 περισ-

* Cur He-
 ptas Virgi-
 nalis, in
 Musathe-
 nâ expli-
 citi.

De Ifide
 & Ofiri-
 de.

IN PROTEVM PARTHENIVM. 81

περισσῶν εἰς τὸ αὐτὸ συνπιθεμένων ἀποτελέμενος. Οἰκτι-
 no ita est: iunge vnum, tria, quinque, septem,
 numeros impares; item duo, quatuor, sex, octo,
 pares, triginta sex conflabis. Vel simpliciter, pri-
 mos octo numeros collige, (tot in versu voces
 sunt) & Protei omnes litteras inuenies. An &
 addo? Senarius sexies sumptus, triginta sex con-
 ficit. cū verò Senarius perfectionem denotet,
 quidni quadratus Senarij summam perfectio-
 nem? Atque hic numerus, hæ, inquam, litteræ,
 hic Proteus, inuestigandi numeri Humani velut
 radix videatur. Numeri Humani, ΙϞϞ. LXXVI.
 quem in Apocalypsi Diuinus Scriptor ostendit. ^{Cap.}
 Etenim si tot numeri, quot in Proteo litterarum ^{XIII.}
 elementa sunt, seorsim positi, in summam vnam
 coalescent, sexcenta sexaginta sex definientur.
 Hæc in Versu Virgineo mira sunt, vt mira omnia
 in Virgine fateamur.

T H A V M A Θ.

*Confusus vulgo & infinitus stellarum numerus,
 Mathematicis certus & circumscriptus. infinitum
 sequi multitudo Versuum non potuit: circum-
 scriptum, multitudo Dotium non debuit.*

DOTES Virginis & χαρίσματα quis inuesti-
 get, aut recenseat? ne stellas quidem vno
 consensu mortales ausi: & qui ausi, discrepant.

L Pleri-

Plerique confusum & innumerum confessi numerum, oculis crediderunt: alij tot luminum fidem acriori explorantes examine, traxere ad calculos cælum, & remotam ab homine naturam supputarunt. Chrysippus olim mille quinquaginta octo stellas obseruauit. Hipparchus & Ptolemæus imminuerunt etiam numerum; rati, satis lucidam mille & duodecim facibus stellantem cæli regiam fore. Omnis verò ille luminum chorus in sex Classes distributus, totidem Magnitudines habuit; & in primâ stellas xv. in secundâ XLV. in tertiâ CCVIII. in quartâ CCCCLXXIV. in quintâ CCXVII. in sextâ LIII. Sed nouâ deinde obseruatione creuit iterum series, & stellæ decem adiectæ: quemadmodum hodie mille viginti duæ recensentur: nisi quòd sextæ magnitudinis XLIX. sint; extra magnitudinem XIV. quæ partim Nebulosæ, partim Obscuræ appellatæ. Hunc numerum sic obseruatum expressit Vates, vt & nebulas & tenebras declinârit: versus enim siue nebulosos, siue obscuros arcuit: sed vniuersam pulchritudinem varietate gratissimâ commendauit. Cælum sic se habet: & Proteus sic se habet. Virginis Encomium, nil iam nisi cælum est: quidquid lucet, hîc vides. Quid? vt stellas numeres, non opus est cælo: tot in Proteo versus sunt, cum cælo Proteus comparatur. Admiror cælum, admiror Encomium; sed magis
 Virgi-

Virginem: Encomium Virgo facit, facit cælum. Encomium tamquam stellis conspersum, & cælum versibus illustratum. Crescant stellæ, infra Virginis tamen Dotes stellæ erunt: crescant versus, Virginis *χαιοματα* Proteum tamen vincunt.

THAVMA I.

Stella & Dotes magis expensa: illas, videri infinitas; sed has esse. Proteus an sit, an videatur? Virgo πανσθενος, omnibusque stellis clarior. Versus Miraculum.

MIRACVLA quis in dubium vocet? Proteus Miraculum est: & cælum, cuius imaginem Proteus sumit, Miraculum est. Proteus est cælum: imò tot in vno versu Protei, aut tot in vno Proteo versus sunt, quot in cælo stellæ. Has numero, nec tamen numero. Si oculis fides, innumeræ sunt & infinitæ. Dei voce vtar: *Suspice cælum, & numera stellas, si potes. Quid dicam? Cogita Virginem, & numera Dotes, si potes. Stellas nemo numerabit, sed nec Dotes. Iam fateor, amplius in Virgine esse, quàm in Proteo. Superare Virgo cælum potuit, quidni imaginem cæli? Imago cæli Proteus est: an iam imago? vincitur. Omnes Protei μορφώσεις, & μεταμορφώσεις versus numero definitæ sunt: sed nullâ numeri lege comprehendi omnes illæ stellarum scintillæ*

L 2 queunt.

Genes.
cap. xii.

queunt. Nullâ, inquam, nullâ; sed si Virgo nostra non luceat. Illa verò à Sole suo assumpta est, imò accensa est, & iam cælum illustrat, stellas obscurat. Lucet, sed semper *πανσέλνιος*. Sic ergo
conditur omne

Stellarum vulgus, fugiunt sine nomine signa.
 Sed remanent, quæ numerari possunt, quæ Dotes Virginis loquuntur, non æquant, ostendunt, non explicant. Pergite, pergite; etiam sic loqui, & sic ostendere, pulchrum est. Lucete stellæ, Virginem cingite, Lunam ornate, vos quæ conspicuæ estis; vos Poëta versibus exprimet. abite, delitescite, ignem luménque contrahite, quæ ignotæ estis; Virginis iam Dotes stellæ sunt, serenæ sunt, æternæ sunt, totúmque cæli diem superant. Hem, quò deuoluor? Quò magis iam capio & intelligo sidera, magis Dotes admiror Virginis. Sidera innumera & infinita sunt, si lumen suum Virgo debilitet: pauca sunt, si exferat & intendat. Sed vinci pauca Dotibus, quid mirum est? vincuntur innumera. Proteus, quas distinxit stellarum *μορφώσεις*, expressit: & sic tamen mirus variúsque fuit: quas non distinxit, ne referre quidem potuit. Cælum miraculum est: sequitur Cælum Proteus, & hoc miraculum. Virgo miraculum est; sic & Versus, qui Virginem sequitur.

THAV-

THAVMA K.

In exiguo immensum. Proteus quî sacer? Stella in terrâ. Virgo una, sed Dotibus infinita: Versus unus, & multiplex; dignus omnibus orbis Christiani templis inscribi.

QVIS igitur hic Versus? Dixi, Miraculum est: & an dico? Liber est. Imò, quis hic Liber? rursus, Miraculum est, Versus est. Aceruum & lapillum cogita, imbrem & guttam, cælum & stellam. Etenim hîc in lapillo aceruus est, & qualem olim optasset Mercurius: in guttâ imber, non aureus, sed Virgineus: in stellâ cælum, & omnibus tamen stellis micans. Istuc redeo, & extra imaginem loquor; in Versu Liber est, & quantum aceruus, imber, cælum habet, repræsentat. Tantum scripsit Vates, & vix auspicatus est: in primâ adhuc metri hæsit semitâ, & metra mille viginti duo emensus. O pium ingenij schema! ô admirandum voluminis compendium! Sed frustra manus oculosque impleat omnium, nisi in templo, imò nisi in templis omnibus legatur: frustra mirus, nisi loci quoque religione sacer. Legatur igitur, scribatur igitur, calamo, typis. Typis, sed qui & ipsi instar miraculi sint, Plantinianis. Vestrâ quoque hic Proteus Pietate dignus est, ô strenui PLANTINI nepotes, M O-

RETI indefessi filij, qui Aui Patrísque gloriam
 non Labore tantùm & Constantiâ, sed Doctrinâ
 sustinetis. Aram aut statuam ornare floribus, &
 distinguere gemmis pietas solet: nos stellas spar-
 gimus, & cælum agnoscimus, vbi Virgo colitur;
 vinci cælum, hebetari stellas, cùm Virgo lauda-
 tur. Ergo quoties attollis oculos, ipsæ illæ æter-
 næ faces admonent, vt Dotes Virginis contem-
 pleris: quoties templum adis, stellas omnes in-
 uenis. Dixero tot in terris cælos esse, quot vbi-
 que templa Virgini-Matri structa, dicata: Dotes,
 velut stellas esse, multitudine confundi; miracu-
 la velut sidera, æternùm collucere. Cùm tot
 templa, tot Dotes, tot miracula sint; vna tamen
 vbiq; Virgo est, sed diuini affectus ignem loco-
 rum varietate multiplicat: plures imagines ha-
 bet, & plures velut radios ab vno iubare deriuat-
 os. Vnus etiam hic versus est, & omnibus re-
 gni cuiusque, prouinciæ cuiusque templis suffi-
 cit, vbiq; vnus, & alius: vbiq; versus, vt li-
 brum constituat; vbiq; liber, vt versu conclu-
 datur. faciem mutat, & pulchritudinem seruat;
 numerum auget, nec à monade recedit. Quid
 etiam? Pius est, Virginem sequitur; Parthenius
 est, & vbiq; laudat: vnus omnia implet templa,
 non vnus laudat Virginem; & hoc fonte manat,
 hac origine fecundus est. O beate Proteu, Vir-
 gini placeas, & infinitus es: omnibus inscribaris
 tem-

templis, & tot ora quot templa inuenies. vnam in templis omnibus Virginem; vnum vbique versum & alium. Toties in templis omnibus arisq̄ue legatur, versus quoties mutari potest, & adhuc impar Dotibus Proteus iacebit.

T H A V M A Λ.

Pictura Protei, item Virginis. Ars nisi pia, hic imperfecta; colores nisi caelestes, fugitini. Quercus Mariana, quae apud Ciceronem, pie explicata.

SCRIBI, aut excudi Proteum, fatis non est; Spingi debet: nec legi satis, cerni debet. Quod pia stili felicitas exsecuta est, penicillus imitetur: carmen colores exprimant. An minùs Pictoris, quàm Poëtæ ingenio Virgo colenda est? Posse pingi Proteum, Poëta ostendit; Versu complexus est: imò non posse; Miraculum dedit. Etenim si arduum olim Iano geminum, aut quadrigeminum vultum dare: quis mille & tot ora in vno Proteo effinget? Adeste obsoletæ iam artis & famæ lumina, tu Zeuxi, tu Parrhasi, tu Apelles: adeste, & Miracula vos faciam. Hoc agite; Versum adumbrate, in quo mille Versus sint; Proteum pingite, qui tot ora gerat. Iterùm, hoc agite; & felici manu audax Homeri ingenium vincetis. Denique, hoc agite; & quantum virginea hîc Vatis Pietas præstitit, facietis. Quin potius

potiùs faceſſite profani artifices: non nouiſtis Venerem, quæ Virgo ſit; nec Amorem, qui faucios ad cælum animos extollat. Terram, & quæ huc ſpectant, pictura veſtra habet: nobis cum Aſtris negotium eſt; aut certè in terrâ imaginem quærimus, quæ Aſtra adæquet. Nouos aliòſque det Pietas Zeuxes, Parrhaſios, Apelles; capiet tabula Proteum, qui cælum cepit: ibit in colores, qui ſcriptus eſt. Eia, Virgo pingi potuit; quidni imago Virginis? hic Proteus eſt. & pinxit Virginem, qui deſcripſit olim, D. Lucas; qui ſacrum inſpexit vultum, & veneratus eſt. Pinxit, inquam, & felici arte omnium deinceps induſtriam prouocauit. Vos reſpicio & alloquor, viuentia adhuc lumina, magna Patriæ decora, & iam Zeuxi, Parrhaſio, Apelle meliores: te erudite VAENI, te ingenioſe COBERGI, te erudite & ingenioſe RVBENI; qui templa paſſim non tam ornatis tabulis, quàm animatis; qui verè oſtenditis animorum eſſe picturam: vt maximi ſitis, huc transferte operam, Proteum nobis carmine delineatum, colore exprimate: cælum in terrâ, ſtellas in tabulâ. Date Proteum, qui mille ora gerat, ac Dotes adumbret Virginis. Date picturam, quæ loquatur. Poſteſtis: nihil arti, ingenio, induſtriæ veſtræ arduum eſt; & hæc Virgini debetis: nihil Pietati; hæc omnia perficit. An nescitis, in ſacrâ Quercu cultam eſſe Virginem? Quercum pingite, in ramos diducite,

ducite, folia inspergite, quæ numero stellas referant; quæ inscripta versu singula, versum & librum constituent; quæ comâ & coronâ Virginis Dotes, quantum licet, repræsentent. Hæc Quercus Proteus erit: imò hic Proteus Quercus erit; & sic quia verè MARIANA, vt cum Cicero-
 ne dicam, Lib. 1.
De Leg.

Canescet sacris innumerabilibus.

T H A V M A M.

*Non nisi à Virgine Proteum esse, facilitate pulchrum.
 Porphyrij Panegyricus mirus, sed miser: Bauhusij
 Proteus pius, & felix. Vtriusque ingenium consi-
 liumque expensum.*

HOC mirum: nihil Proteo difficilius, & nihil tamen facilius est. Qui tam ægrè describitur, tam morosè pingitur, profusus est. Ludere Auctor potuit, vbi typi crucientur, pictura laboret. Et quis Vatum igitur feliciori impetu surrexit? quis versu vno immensum absoluit opus? Cælo descendit: ingenio Vatis sui Virgo vsa est. Hæc dictavit, ille scripsit; hæc suggessit, ille fudit: nouum Vatem, noua Musa ostendere sæculo doctissimo voluit, qui carmine clarus, Pietate æternus esset, sed facilitate labores omnium vinceret. Momento temporis librum scriptum esse nulla ætas vidit: hoc nouum, hoc mi-

M rum

rum est. Scripsit BAVHVSIVS, versum fudit, versus in librum se dilatauit. Vsurpent alij, Δύσκο-
 λα τὰ καλά: nulla hîc opera est, infinita pulchritu-
 do: palleant alij, vnguesque rodant; absolutus il-
 le non nisi à cælo, non nisi à Virgine nitor est. &
 quid mirum? Virgo laudatur. Sic quidem infe-
 lix olim, quia laboriosus Publilius Optatianus
 Porphyrius. is vt Patriam recuperaret, diffici-
 lius exilio carmen, an tormentum? composuit,
 Panegyricum Constantino. Quid enim? Miser
 scribendo, grauiorem subiuit versu pœnam,
 quàm redemit. Miser, & sic mirus. quippe cru-
 ciauit ingenium, occupauit annos, & eousque
 laboriosam poliuit Musam, vt ridiculam faceret.
 Alia in Proteo facies est: alio entusiasmo Auctor
 subuectus. An & comparisonem instituo? Hic
 Pietatis, ille Ambitionis. Hic cælum, ille terram
 spectauit: hic Virginis gratiam, ille Cæsaris: hic
 simplicissimâ venustate variauit carmen, ille no-
 tis maculisque consperfit. Ergo quanto beatius,
 Pietate, quàm ambitione clarum fieri! Pietas
 æterna ac diuina est; ambitio fragilis, & caducæ
 instar flammulæ euanescit. Quanto etiam pul-
 chrius apud Deum, quàm homines, Patriam quæ-
 rere! Exilium est, quidquid in terrâ agitur, adeo-
 que carcerem in hoc corpore mortales habemus.
 Veros Penates puto, vbi nemo perit, nemo mo-
 ritur, nemo periclitatur: domicilium verum,
 quod

IN PROTEVM PARTHENIVM. 91
quod sideribus illustre est, quod versibus Vates
noster depinxit. Sic quanto iucundius, in Virgi-
ne Matrem, quàm in Cæsare Dominum inueni-
re! Nemo Matrem coluit, & seruus fuit: agnoscit
illa amabile nomen suum, & in cultores deriuat:
reddit affectum, & filios appellat. Rursus Do-
minum nemo coluit, & liber fuit. Obsequium
sceptra debetur, nec placere potes, nisi vt mise-
riam trahas. Erras, si gratuitam Fortunam pu-
tas; non est: iugo suo premit, quos euehit; infeli-
citatem blanditiis vendit. Denique, quanto in-
geniosius, versu vno copiosum esse, quàm in co-
piâ angustius molestissimis constringi! Fuit BAV-
HVSIVS, ô mirum! constrictus est Porphyrius.
BAVHVSIVS, quia virgineum veræ Pietatis ar-
dorem intellexit, breuis fuit, vt omnia diceret:
Porphyrius, quia seruilem obsequij simulauit af-
fectum, supersticiosus adulatione fuit.

T H A V M A N.

*Etiam Proteum tentauit Porphyrius, sed formarum
inopem. Maiori versu Virgo digna: & maio-
rem scribere potuit, qui calum spectauit.*

ET tamen Proteum formauit Porphyrius, la-
boriosissimus omnium Poëtarum. Porphy-
rius, inquam, ille à Constantini æuo; ne hester-
næ aut ineptæ inuentionis hoc genus carminis

M 2 existi-

existimes. Cùm non ferenda metro vincula daret, hoc egit quoque, vt ex vno plures versus faceret, & transpositione vocum, quod semel dixerat, sapiùs diceret: quasi sic demum & ingenij & laboris felix, si non tormentum modò carminis, sed miraculum inuenisset. Sic igitur inter alia de Constantino:

*Quem diuus genuit Constantius Induperator,
Aurea Romanis propagans sacula Nato.*

Quemadmodum autem prior iste versus hanc varietatem habet, vt ex vnâ, duabus, tribus, quatuor, quinque syllabarum dictionibus constet, qui Torpalius dicitur, siue Symphalius: ita posterior ex quinque partibus orationis, quarum manente vltimâ dissyllabâ, ceteræ quatuor trissyllabæ ordinem suum per vices mutant. Variari omnino quater & vices queant, si carminis legem sententiâque negligas: ceterùm illâ & hac integris, quinque à primo vultu vultus admittit:

Aurea Romanis propagans sacula Nato.

Aurea propagans Romanis sacula Nato.

Sacula Romanis propagans aurea Nato.

Sacula propagans Romanis aurea Nato.

Romanis propagans aurea sacula Nato.

Propagans Romanis aurea sacula Nato.

Totum ecce Proteum vides, sed formarum inopem: dignum tamen qui Imperatoris oculos subiret: imò dignum potiùs, qui de Virgine scriberetur.

IN PROTEVM PARTHENIVM. 93

retur. Hæc sanè, ceu vera cæli terræque Induperatrix, aurea non Romanis tantùm, sed mortalibus omnibus sæcula Nato suo propagavit. Salutem peperit, & potuitne benignior esse Mater? Deum peperit, potuitne felicior? Tam benignam, tam felicem meus Vates veneratur, sed maiori Proteo, versu prorsus admirando. Meus? imò Virginis ille Vates; sed qui se premi exilio putat, quamdiu à cælo remotus est. Patriam scribendo Porphyrius meruit, laboriosus fuit: cælestem BAVHVSIVS Patriam; ingeniosus, & simul pius fuit. Quantum cælo solum superatur, tanto BAVHVSIVS Porphyrio maior est: cælum, non solum quærit; Virginem, non ubi mori potuit, sed ubi æterna est.

T H A V M A Ʒ.

Scaligeri Proteus examinatus. Numerus κλιμακίητος. Parthenium decies sexies maiorem esse. Adolescentia terminus. Poëta animus præversus est.

VERSVM pedibus instruere pulchrum est: millies vigesies bis variare, mirum. Quis hoc egit? nemo præter BAVHVSIVM. Quis tentavit? olim vnus, quem dixi, Porphyrius; & nuper vnus, qui se Auctorem Protei fecit, I. CAESAR SCALIGER. Nomen indidit, & hæctenus

Lib. 11.
Poëtices, cap.
xxx.

M 3

Au-

Auctor fuit: rem nemini præripuit, quia antea
vsurpatam. Versus iste:

Perfide sperasti Diuos te fallere Proteu?

Quot formæ? innumeras ait; quas tamen omnes videtur sinistra conclusisse: & an sinistrè? Certè infra Diuos hîc fallendos varietas constitit. Septem adhuc Decades impletæ non sunt, & deficere miraculum cœpit. Summum fortassis Vir summus putauit, quidquid sexagesimum numerum excederet: aut certè versus cum annis suis iam senex contulit, carmen cum ætate. Sed hoc erat, nimium sanè siue ætati, siue Proteo indulgere. Quid enim? Tota metamorphosis sexaginta quatuor formis continetur. Formis, sed plerisque deformibus, & in quibus iam senium notes. Pauci versus robur ac venustatem seruant: reliqui labant, deficiunt, & vix Proteum habent: augent numerum, pretium imminuunt: accedunt, nihil addunt. Sed fortassis grandis erat varietas, & sic felix, quia κλιμακτηρικὸν excesserat: sexaginta tres versus, velut totidem anni erant. Scilicet hic numerus, quia Compositus, etiam Arithmetico mysterio innumerus, & ἀόριστος. Compositus, quem tria, septem, nouem, viginti vnum metiuntur. Tria enim vigesies semel sumpta, vel viginti vnum ter, conficiunt sexaginta tria. Quasi dicas, eandem summam septem Ennadibus, vel nouem Heptadibus constare.

IN PROTEVM PARTHENIVM. 95
re. Sed esto: pauca formæ innumeræ sint. Ver-
sum vnum in sexaginta quatuor commutari, mi-
rum puto: maximè, ter maximè mirum, in mil-
le viginti duas. Hic numerus stellarum est, & il-
lum minorem decies sexies circiter continet: quo
annorum termino adolescentiam Varro defini-
uit. Maior erat SCALIGER, si tam grandæuum
nobis Proteum dedisset: BAVHVSIVS, quàm fe-
lix, tam modestus; etiam hunc suum negligere
voluit. Optimum Versum, sed meliorem Vir-
gini animum obtulit, Pietate modestus, Modestia
pius. Quid mirum? Virgo, quæ laudatur, mo-
desta est; & quæ laudatur, pia est; imò ipsa Mo-
destia, ac Pietas.

T H A V M A O.

*Inutilia ingeniorum tormenta serio reiecta: sed ab his
Proteum eximi, & alienum esse. Bauhusiana
Musa indoles: etiam in versu hoc Parthenio;
versu pio, & sic utili; caelesti, & sic pulchro.*

QVI solidum desperant carmen, ad tormenta
ingenij confugiunt. Tanti Poëtæ nomen:
laudem in labore, sed inglorio & inutili, ponunt.
Proci Penelopes! ancillari amorem patiuntur:
amorem, non voluptatis, sed famæ. Hinc Acro-
stichia, Palindroma, Sotadea, Diaula, Isopsepha,
& quidquid ingeniis corrumpendis natum. Quia
semel

semel hæc audacia feliciter Optatiano cesserat, plerique deinceps violarunt carminis maiestatem. Libros apinis tricisque, imò Parnassum monstris impleuerunt. Te verò, ô meus Pater, ô verum Apollinis germen, quis affectus ad Proteum deduxit? Quis? vnus Pietatis. Vt Virginem laudares, vt pius esses, hoc egisti, quod multi; sed felix & ingeniosus præ multis. Imò hoc egisti, quod nemo: dedisti Proteum, qui mille & ampliùs ora gereret: dedisti versum, qui si Prôteus non esset, omnium cruces & tormenta vinceret. Quorsum verò in hoc mustaceo laureolam quærere? Famæ auram si captares, sanè ad nouum & inauditum carminis miraculum transire opus non erat. Tibi Epigrammata scripta & edita, quibus hoc æuum (æui suffragio dicam) superas; antiquitatem possis prouocare. Quis eruditionem, & nitorem iunxit? facilitatem, & acumen? linguæ, & mentis gazam? Alij verba habent, sensu deficiunt: alij sensum, & verbis inuoluunt. Paucos etiam argumenti dignitas euehit. Ingenij aculeos videas, sed Veneri ac Cupidini consecratos. Quis subtilis, & simul pius fuit? ingeniosus, & castus? Quis venustatem in Virgine, Amorem in Christo æstimauit? Itaque multorum obscœni, & sic perituri versus sunt: tui pudici, & sic æterni; tui puri, & sic pulchri. Pro-
fiteris

fteris ipse, Musæque castæ Genium exprimis:

Nil nisi Virgineum, Lector, mea Musa propinat:

Nam Cyprij lasciva tela caculi

Non hîc vlla sonant; non hîc quafranat olores

Patis ocellis ludit, aut ludit iocis.

Ludimus; ingenui verum intra claustra pudoris:

Excedere hæc, non ludere est, sed ledere.

Quid? cælum loquuntur: in cælo videntur nati.

Omnia in cælo pulchra sunt; & in terris foeda,
turpia, deformia omnia, si cum cælo comparen-

tur. Huc ascendit Proteus iste: cælestis est, sîde-
ra repræsentat: Parthenius est, Virginem laudat.

An dicam? Auctorem ipsum Cælestem esse, ac
Parthenium ostendit. Cælestis autem ille ac Par-

thenius quo sit ingenio, quæris? Vnum versum
mauult, quàm mille Proteos dare, si Protei tan-

tum & profani sunt: qui Proteum mauult, si mil-
le & ampliùs versibus Virginem extollat.

T H A V M A II.

*Ipsè Protei Auctòr, Proteus: Aegyptium, Saltato-
rem fuisse. Auctòris laudes in Virginem redunda-
re. Εὐσεβία: præter hanc vana omnia esse.*

CAELESTEM esse dixi ac Parthenium, qui
Proteum composuit: nunc ipsum adèd esse
Proteum, esse *ἑρμῆδον*. Fabularum desinat nu-
gis adhuc depicta eruditio: nullum habuit Aegy-

N ptus

Περὶ Ὀρχή-
σεως.Lib. I.
Epist.
XXVI.Lib. I.
cap. III.

ptus Proteum, nisi qui saltando Pantomimum daret, flexione membrorum aliam aliamque velut corporis faciem mentiretur. Lucianus sic tradit, laruamque ficto & planè Homericò Deo detrahit. Hinc & Aristænetus Panaretam Pantomimam, illam tamquam à Polyhymniâ & Venere exornatam, cum Proteo Phario comparat. Proteus est, qui versu expressit Proteum, qui seruato sensu, seruato metro, vnam in mille & amplius formas formam melior *χευρόμος* diduxit. *Ἐαυμάσιος* igitur: fecit quod *ἀδύνατον* videbatur. Iactet Apollonium suum Philostratus, & Proteum credat: tu mihi Apollineus es, & sic melior Proteus. Proteus etiã, quia, vt laudem declines, faciem mutas. Mutas faciem, modestiã tegis, & hoc agis, vt encomio velut vinculo eluso, elaboris, euadas, effugias. Frustrà, frustrà: tua te quoque hinc *Ἐἰδοῦσα* prodit. Virgo, inquam, quam laudasti, illa omni encomio maior, cælo pulchrior, stellis clarior: illa, vt cum Homero dicam, *Ἰδία θεῶν*, *Diva Dearum*. Ego Menelaus ero, & insidias, an blanditias? locabo. Verus ero, & virtutis illum colorem tuum liberiori encomio vrgebo. Tu si in animo, quàm rumore, omnem ingenij doctrinæque fructum mauis ponere, ad Virginem transfer, quidquid modestiæ graue est. Ego cum *ΒΑΥΗΥΣΙΥΜ* laudo, Virginem laudo: in te redundat, quidquid de Virgine ipse siue dicis,

cis, siue scribis. Sed quæ dicis, vim ac maiestatem habent; quæ scribis, elegantiam & maturitatem. Sic dicis, tamquam scribas; sic scribis, tamquam dicas: mutas formam, sed quasi serues, vbiq; facundus & melleus, doctus & pius, id est BERNARDVS. In templis vocem, in terrarum orbe filium homines admirantur. Ornas templa, imple orbem: doces omnes, imò beas. Iam verò varietas rerum atque doctrinarum vel inuito tibi nomen Protei imponit: multifcius es, & sic pius. Te Pietas doctum, Doctrina pium reddit: & sic ad vtramque sæculi nostri homines hortaris ac ducis; omnemque non famam tantum, sed felicitatem *εὐσέβειαν* putas. Tam Christiano igitur affectu, inglorius, vilis, nullus esse mauis, quàm non pius. Quid igitur? non te laudem? sequi cupio: negligere, fastidire, spernere, quidquid ad Deum, ad Virginem non dirigit. Perge Pater, Filium inuenisti. Ego modestiæ, & Pietatis hæc vestigia sequar: ego ostendam fragilia, fluxa, vana esse, quæ ingenij magis, quàm salutis causâ mortales moliuntur.

T H A U M A P.

Virgo, tamquam Musa & Monas. Dotes eius infinita. Infinita χιλιás. Infinitus Proteus, qui stellarum χιλιáδα continet.

VIRGINEM sequor, facessant Musæ: Virgo nostra Musa est. Monadem admiror, facessant numeri: Monas numerum facit. Monas, ipsa Virgo est; Monas, ipsa Musa est, quæ Solem peperit, quæ verum ingenium Apollinem dedit, Virgo & Mater, Monas & perfecta. O fecundum igitur Vatem, quem tam felix Pietatis aura imbuit! verum Vatem, qui laudes Virginis versu vno infinitas complexus est. Sed quid? facilius ampliari miraculum Poëtæ potuit, quàm Virginis encomium restringi. Dotes Virginis Versus secutus est, & in infinitum, vt sic dicam, creuit. Creuit, inquam, vt numero tamen suo consisteret, & Virgine minor esset; in vno infinitus, in infinito vnus. Etenim Millenarius tamquam infinitus, plenitudinem rerum immensam significat, & perfectionem. Summus enim est, & computationis varietatem concludit, à monade velut fonte in decadem, hinc in hecatontadem, inde in ipsum numerorum mare, quam chiliadem appellamus, profluens. Est igitur denarij sic cubus. quippe decas, quæ monadibus constat, in se ducta centenarium

IN PROTEVM PARTHENIVM. IOI
narium constituit, figuram inquam quadratam,
sed profunditate siue altitudine carentem. in
hanc autem vt surgat, solidaque reddatur, cente-
narius decade rursus multiplicandus erit, & mil-
lenarij aceruus nascetur, numerorum velut nu-
merus, limésque vltimus & perfectus. In lon-
gum enim hæc decas, in latum hæc hecatontas,
in profundum hæc chalias extendetur. Plenitu-
dinem istam sic infinitam boni Scriptores passim
vsurpant. peculiariter Virgilius de Iride:

Mille trahens varios aduerso Sole colores.

Apud Aristophanem quoque χίλια πόλεις à Scho-
liaste πολλὰ explicantur, numerusque finitus,
pro infinito positus est. Nec à sacris Litteris hæc
formula aliena: *Mille anni ante oculos tuos, tam*
quam dies hesternæ quæ præterit. Itaque, vt ad rem
veniam, amplius quàm infinitus hic Versus, hic
omnibus cæli luminibus stellans Proteus: mille
viginti duas facies sustinet. Hem, infinitus Pro-
teus, & infinito maior: stellas omnes capit. sic
tamen angustus & exiguus; omnes Virginis Do-
tes non capit. Non potest autem Carmen Cælo
maius esse: vt laudet Virginem, cæli imaginem
sumit. Sed maior cælo Virgo est: cælum regit.
Vt Deum caperet, esse maior cælo debuit: &
Vates, vt quod summum in naturâ est, expri-
meret, cælum respexit. Tot in Versu Versus
sunt, quot in cælo stellæ: tot in Virgine Dotes,

Psal. LXXXIX.

quot stellas industria humana non numeravit.
Lucet cælum sideribus, Virgo Dotibus. Te, te
alloquar:

Es Virgo cælum, & Virgo calo maior es.

THAVMA Σ.

*Dotium & stellarum comparatio. Tot in Virgine
Dotes esse, quot in calo stella sunt: non tot in calo
stellas esse, quot in Virgine Dotes sunt.*

AB ipso hæc redeunt cælo voces:

Es Virgo cælum, & Virgo calo maior es.

Quia æternis virtutum facibus luces, non iam
opus est stellis. Dotes tuæ, ô Diua, stellæ sunt.
Sint plures cæli, & omnes à Virgine stellas acci-
pient. Hoc igitur in accuratissimo Vate mirum
est: numeravit stellas cæli, Virginis Dotes con-
fessus innumerabiles esse. Inspice stellas, ac re-
cense, quisquis es, tot tibi Dotes dabo: inspicere
Dotes, tot stellæ non erunt. Datum est Virgini,
quod cælum habet; ademptum cælo, quod Vir-
go possidet. Hic seruari tot versuum versu sensus
potuit, vt stellæ cæli in Dotibus Virginis nume-
rarentur, finitæ in infinitis; Dotes Virginis ultra
stellas ascenderent. Tot sunt Dotes, quot stellæ,
& plures sunt: terminum stellæ, non Dotes ha-
bent. Verba quid ego facio? tam pulchrum Vir-
ginis *θαύμα* ipse Protei Auctor diuino Epigram-
mate

mate canit, & Excellentiam Diuæ celebrat. Lib. v.

Induperatricem, magnique Monarchida mundi,

Proxima Tergemino qua sedet una Deo;

Qui non miratur, qui non pius amplexatur,

Nil stupet hic magni, nil amat ille boni.

Nil illa melius, nihil est à Numine maius,

Summum caligenum, terrigenumque caput.

Debit huc MARIAE virtutum scandere currus;

Debitus illius Dotibus ille locus:

Quas omnes numeris possim subducere nullis,

Non si sexcentas dixerò myriadas:

Tentandum tamen est. Numerum vis Lector

habere?

¶, prius in digitos sidera cuncta refer.

Hyberno numerata fluctus in littore; quotque

Nerea per liquidum flabra Boræa volent;

Quot pennas aër, pinnas mare, siluæque frondes,

Mellilegas habeat flauus Hymettus apes;

Quotque Puer flores annus, Iuuenis quot aristas,

Poma Vir autumnus, detque Senecta niues:

Hac numerata, Dotes MARIAE numeraueris, omnis

Hic numerus, Dotum Virginis unus erit.

Ecce quàm elegans, tam pius scribentis ardor est:

quàm pius, tam verus. Sed in Proteo, vt plenum

encomium esset, omnes non satis stellæ fuerunt.

Dicere horruit Vates:

Sidera tot calo, Virgo, quot sunt tibi Dotes.

imò in hunc sensum producere Proteum recusa-

uit,

uit, ne laudem imminueret. Sic igitur contraxit
versuum numerum, ut Dotium augetet. Quid?
suum ingenium Virginis elogio postposuit; ut fi-
niti versus, infinitæ laudes essent; gloria magis
Virginis, quàm carminis quæreretur. Mille vi-
ginti duæ in cælo stellæ sunt: his angustiis clau-
sa est varietas, ut carmen miraculum esset. Sed
ô Deus, ô Virgo! mille & millia, & millena
millia angustia sunt, si cum infinito Virginis
contendantur. Finitum est, si in versu versus
numeres.

THAUMATA.

*Nulla numero Deus, nullo Virgo exprimitur. Ille in-
finitus, hac quasi infinita. Centum linguis Poëta,
mille Theologus loquitur, nec adhuc Deum, aut
Virginem exprimit.*

MIROR, nec miror.

*M*atibus hic mos est, centum sibi postulare voces,
Centum ora, & linguas optare in carmina
centum.

Sed quid nisi ut magno impetu, maiori voto fun-
dantur versus, & minores argumento euadant?
Furere eundem furorem Pietas potuit, diuinum
furorem. Etenim nisi centum ora, & centum
voces, & centum linguas Poëta Theologus ha-
beat, infans, imò mutus est. Adsint boni piique
omnes,

omnes, socient animos, coniungant voces: cùm
 fenserint omnia, reliquisse plura; cùm dixerint
 omnia, tacuisse plura videantur. Quippe Numen
 infinitum est; nullâ cogitatione bonitas eius, nul-
 lo sermone comprehendi magnitudo potest. Pro-
 xima Numini Virgo est, quæ Numen peperit,
 quæ Deum terris dedit. Cùm Virginem lauda-
 mus, iam feliciori encomio ad Deum assurgimus.
 Quia Deum cepit, quia Hominem esse ostendit;
 ostendit, quò assurgere encomium humanum
 queat. Da centum ora Virgo, da centum lin-
 guas, iam non omnino infans ero: te loqui, & sic
 Deum incipiam, qui vt Homo esset, infans, &
 puerulus fuit, & humanæ naturæ angustias ad-
 misit. Vt multa quoque dicam, imò vt designem
 Deum, mutus ero. Ille enim, *tamquam ovis ad*
occisionem ductus est, & sicut agnus innocens coram
tondente se obmutescit, sic non aperuit os suum. Lau-
 dare Deum, siue dicere, hoc est imitari. Quid
 tu ais, mi BERNARDE? quid tu agis, mi BAV-
 HVSI? files ipse, & centum ora, centum linguas
 possides. Siles ipse, & mille ora, mille linguas
 possides. Mille? & amplius: quot

Toto sparsa micant stellarum lumina celo.

Vt Deum laudares, versum concinnasti Virgini,
 quo maiorem aut ingeniosorem adhuc non vidi.
 Sic tamen laudando confessus es, ne Virginem
 quidem ore aut linguâ humanâ satis laudari pos-

O se.

se. Proteus ille tuus mille viginti duo ora, totidemque linguas habet, & adhuc elinguis est: sideribus cæli Dotes Virginis comparatæ sunt, & ad exiguum veniunt. Tot sint cæli, quot stellæ, & ordiri encomium poteris: tot sint Protei, quot versus, & loqui incipies. Quid nunc dicam igitur? Voluisti laudare Virginem; hoc est laudare.

T H A V M A Y.

CHRISTVS Sol, MARIA Luna. Virginis Proteum satis non fuisse, nisi & Filij accederet. Vtriusque consideratio. Nova numerorum mysteria, & miracula.

CAELVM in terram descendere, & è Lunâ nasci Solem! Quia Deus ad homines venit, venisse cælum arbitror: quia Sol CHRISTVS est, Lunam MARIAM esse. Sol CHRISTVS, & cælum illustrat: Luna MARIA, & cælo illustratur. Sol communionem naturæ noster est, & diem facit: Luna nostra, & noctem tollit. Cæli beneficio Diuinitatis miraculum designatur. Noctem cælum nullam habet; dies in terris nocte distinguitur. Ita est, caliginem suam vita humana habet: diuina, pleno & perpetuo iubare donata est. Satis igitur Pietati non fuit, inuenire Proteum, qui Lunæ pulchritudinem, stellarum omnium vultu indicaret: inuenit, quæ ad infinitum accederet, & innu-

innumeris penitus formis diuinam æterni Solis faciem repræsentaret. Iunxit Solem Lunæ, Proteum Proteo; & Virginem Dei laudibus, Deum Virginis extulit. Quantum in Deo hîc laudatur, Virgo complexa est; Deum enim complexa quantum in Virgine, infinito accedit; Deus infinitus est. MARIAE Proteus millies bis & vices conuerti potest, sensu & metro saluis; CHRISTI Proteus, tricies sexies centies millies, vices octies millies, & octingenties potest:

Rex, dux, Sol, lex, lux, fons, spes, pax, mons, petra,

CHRISTVS.

O mirum! ô ter mirum! Quid non mens æternitatem cogitans potest? ad immensum se erigit, hæc Virgo est; ad infinitum, hic Deus est. in immenso decor vincit, in infinito numerus. Hoc mirum quoque: plus Vates præstitit, vbi minorem complexus est summam; minus, vbi maiorem. Et an mirum tamen? ad infinitum nullo accedes numero; ad immensum numerus stellarum gradus est. Itaque amplius puto, in mille Proteum Parthenium formas verti, vt Virgo celebretur; quàm in tricies sexies centenas millenas, vt perfectam imaginem Deus accipiat. Regem, ducem, Solem, legem, lucem, fontem, spem, pacem, montem, petram Deum nomina, adhuc totus non est. & vin' vt vnâ totum voce exprimam? CHRISTVS EST. Ita hîc quoque monas

O 2 deca-

decadem superat. Vnus est Deus, in quo sunt omnia, & à quo: vnus, & infinitus. Virginis item Proteus, quia Dotium & siderum comparationem habet, non minùs mysterio, quàm numero versuum variatur. In imaginem stellas deducit, & tot adsciscit imagines, quot palantes polo stellæ sunt. Prorsus circumscriptum siderum chorum transcendere carmen non poterat, nisi vt varietatis miraculum imminueretur. Imò, si res dicenda est, pulchrius hîc erat, æquare stellas, quàm excêdere. maius, immensi numerum pictâ & stellatâ cæli copiâ prosequi, quàm infiniti copiam simplici verborum numero accedere. Immensum illud, vt dixi, Virgo est; infinitum, Deus. Virgo cæli imagine, Deus nullâ adumbratur. Ad summam, si formarum spectem pretium, pulchritudine suâ Marianus exsurgit Proteus. Omnino, quam laudat, refert: formosus est.

T H A V M A Φ.

Virginem laudat, qui adorat; adorat, qui laudat. Angelica Salutationis verba, ac mysteria in Proteo. Τὸ χάριεν, Plenitudo gratia, Præsentia Dei.

NON simplici cultu Pietas contenta est: vt laudet Virginem, adorât; vt adoret, laudat. Pium puta Proteum, hoc agit: laudat Virginem, sed

sed salutat; adorat, sed salutat. Sic humanitatis officium in religionis mysterium commutatur. Nihil noui. Cælestis ad Virginem Legati vox fuit: Χαῖρε κεχαρισμένη, ὁ Κύριος μετὰ σε: *Aue gratiâ plena, Dominus tecum.* hanc Proteus vocem, sed mutatâ verborum imagine exprimit. reddit cælo vocem, quam terra acceperat. Quod Pij omnes dicunt, dicit Proteus: millies dicit, quod semel Angelico ore prolatum est: semel dicit, quod millies, millies, millies quotidie in orbe Christiano pronuntiatur. Recensẽ precantium consentiumque Virginem cœtus: toties adhuc Gabriel loquitur. Audi Proteum, & cœtus omnes audis. Hi voce, illi silentio, nemo non affectu clamat: *Aue gratiâ plena, Dominus tecum.* Et clamat Proteus, sed alio, alio, alio versu, semp̄erque eodem. Cùm Dotes Virginis cum sideribus comparat, Virgineæ Salutationis formulam comprehendit. Hic χαῖρε, hic κεχαρισμένη, hic ὁ Κύριος μετὰ σε. O pium versum, & verè Parthenium! ô pulchrum Proteum, & iam Angelicum! Gabrielis sumat imaginem, & primæuo adhuc salutis mysterio salutari Virginem putabo. Quidni putem? Ecce compellat Virginem, & hoc *Aue* est; laudat, & hoc *Aue*; veneratur, & hoc *Aue*. non minùs affectu pietatis, quàm voce τὸ χαῖρεν designatur. Iam verò Plenitudo gratiæ quid nisi Dotes sunt, sed cum sideribus collatæ? Plenitudo mensuram

superat, & sidera numero suo plena sunt. Cælum nomina, & quid sit *κεχρητωμένη*, intelligam: imò cælum nomina, & adesse Deum fatebor; adesse etiam, cùm non nominas. Denique nominat Angelus τὸν Κύριον: Proteus ostendit. In cælo Deus est: si nec hoc satis, in Virgine Deus est; cælo Virginem Deus collocavit.

T H A U M A X.

*Pietate in Cælum ascendi. Septem orbium concentus
versum Parthenium expleri. In ogdoade Septe-
narius. Proteus velut Orpheus.*

STRATAM ad Aeternitatis templa viam video, & patentem limitem. Quò ascendit Proteus, mente perueniam. Tantum iter Pietas conficit: & propitio numine tollit affectum Virgo, quo colitur. Vincam hanc terram corporis mei, ab astris submisso igni: ignis ipse fiam, & ad ætherem, ad Virginem enitar. Humanæ valete curæ, valete mixtæ amœnitates curis: pulchriorem ex hac Arce Arcem video: domicilium Virginis, Aeternitatis Regiam, non stellis iam, sed Virginis Dotibus illustrem, non motu, sed versu vocalem. Ecce vnus hic omnia astra & asterismos Proteus facit, vnus omnium orbium concentum efficit. In Cælo orbes, siue globos numerosa; in versu voces, siue dictiones. *Hic & in cælo*

IN PROTEVM PARTHENIVM. III

cælo & versu est ille sonus, vt cum Cicerone di-
 cam, qui intervallis coniunctus imparibus, sed tamen In som-
 nio Sci-
 pionis. pro rata portione distinctis, impulsu & motu ipsorum
 orbium, addo, ipsarum vocum, efficitur; & acuta
 cum gravibus temperans, varios aquabiliter con-
 centus efficit. Quis observavit hunc concentum?
 in Cælo Pythagoras, in Versu BAVHVSIVS. Al-
 terum iam Pythagoram BAVHVSIVM dixeris.
 Homo Musicæ & amantissimus & peritissimus
 non satis putavit, carmine laudare Virginem, nisi
 melos & harmonia adesset. Illi autem octo in cæ-
 lo cursus (eiusdem Ciceronis verba sunt) in qui-
 bus eadem vis est duorum, Mercurij & Veneris, se-
 ptem efficiunt distinctos intervallis sonos: qui nume-
 rus rerum omnium ferè nodus est. Et hæ octo in
 Proteo voces siue λέξεις, in quibus eadem vis est
 duarum, pari ratione consonant. Ergo in cælo
 iidem cursus Veneris & Mercurij; vt non frustra
 Cicero: Solem et comites sequuntur, Veneris alter,
 alter Mercurij cursus. De quâ re videndus Macro-
 bius. In versu autem binæ quoque voculæ T O T
 & Q V O T nexu soni, & sententiæ velut ἀνορθία
 coalescunt. Sed si rationem cæli & concentus
 docti homines nervis imitati, atque cantibus, aperire
 sibi veditum ad hunc locum: quidni assurgere tam
 admirando versu & harmoniâ liceat? laudibus
 Virginis ad Virginem ire? Fortassis minuta hæc
 iam eruditio est; placeat, pia est: fortassis quæsi-
 tum

tum acroama; placeat, hoc Virgo celebratur. Sed cum hæc dico, Proteus noster Orpheus fit; imò Vates noster Orpheus fit, *Threïcicus* ille inquam apud Poëtam *longâ cum veste sacerdos*. Versu vno, versibusque mille, idem vterque agit. Quid?

Obloquitur numeris septem discrimina vocum.

T H A U M A ¶

In elementis quaesita Virginis imago; in calo reperta.

Quidquid infra iacet, paruum & primum esse.

Virginis hostes sidera timeant; tela sunt.

CÆLVM spiro, terram fastidio: quid mirum
ciam, si frequentiùs cælum nominem. In cæ-
lo Virgo est; & huc penetrauit Proteus, vel ideò
Cælestis, quia Virgineus; ideò Proteus, quia Vir-
ginis Dotes venustissimâ ac stellatâ metamor-
phosi explicat. Quid dicam? huc penetrauit Va-
tes, & per elementa omnia Proteum ducens, mi-
nora Virgine simulacra inuenit, quæ non à cælo
sumuntur. Primùm quidem quid natura patiat, in
terrâ examino. Vt *Idæua* versus esset, in hor-
tum iussus est & paradisum transformari: *Hor-
tus conclusus, & Paradisus voluptatis* Virgo nomi-
nata est. Sed quid? & horto Virgo floridior, &
paradiso amœnior. Aquam inspicio. iussus in
fontem & puteum verti: *Fons signatus, & Putens
aquarum viventium* Virgo nominata. Sed quid?
fonte

fonte Virgo perennior, puteo purior. Aërem lustrò. iussus in cedrum & oliuam mutari: *Cedrus exaltata*, & *Oliua speciosa* Virgo nominata. Sed quid? Cedro Virgo sublimior, oliuâ pulchrior. Ad ignem venio. hunc totum, vel non monente Vate, Proteus induit, pietate ardere coepit, & in cælum subuectus est. Quid hîc agis ô ingeniosum prodigium? quam imaginem moliris? Tot stellæ, tot *μορφώσεις* sunt: quam assumis? omnes, omnes: & omnibus tamen pulchrior, imò maior Virgo est, omnémque Proteum vincit. Stellæ omnes in imaginem vnâ coëunt; & ne sic quidem Virginis maiestas adumbratur. Quid porrò? Ultrà ire humano ingenio concessum non est; summam naturæ imaginem Vates tentauit. Cedant igitur iam quæ infrâ iacent elementa, ac faceffant: in vitiorum fomenta, & quodammodò simulacra veniunt, pulchrè eodem Vate scribente:

Terra, Vnda, Aura, Ignis, sunt corpore quattuor hostes;

Hinc nobis Fastus, Duritia, Ira, Venus.

Vnda parit Venerem, Ventosâ Fastus ab Aurâ est,

Duritia è Terrâ est, Ignibus Ira venit.

Iterùm, cedant elementa, ac faceffant: toto cælo Virginis imago constat, sed imago, & infra Virginem posita. Cælo tamen, & sic pulcher-

P rima,

Lib. 11.
Select.
Epigrâ-
matum.

rima, sic maxima: conspicua omnibus, admiranda omnibus. Cælum si hostes habet, hos prosternet Virgo: Virgo si hostes habet, hos arcebit cælum. Quot sidera, tot tela video: quot Dotes Virginis, tot sagittas. His confixa impietas, in terram deprimet caput: Proteum autem, quia cælo armatum, verè fulmineum confitebitur.

T H A U M A Ω.

Verà hominis quies & felicitas. Virginem, dotésque Virginis in cælo legi: pulchritudinem, potentiam, benignitatem eminere. Pietatis clausula ac votum.

QUID corpore mortales in sublime erecti, pronâ mente terram sequimur, & inanium curarum pondere depressi volutamur? Quies in superis locis, felicitas in æternis. Hic Virgo est, quam colimus: hic Proteus, quo Virginem colimus,

Sidera cuncta notat, tacito labentia cælo.

Quia in cælo Virgo est, à cælo deriuari imago debuit: imò quia in cælo Virgo est, non alibi versus scribi Virgineus debuit, non alibi faciem Proteus variare. Attolle yultum, & animum erige: in stellis Dotes leges Virginis, & laudes inuenies: ipsum te docebit cælum, quî Virgine-

nem

IN PROTEVM PARTHENIVM. IIS
nem venereris. quî? vt Dotes legas Virginis,
& laudes accumulés. Cùm cælum videbis, O
pulchrum domicilium! inquires: sed scande, pe-
netra; & pulchriorem Virginem inuenies. Cùm
stellas miraberis, O lucidæ faces! inquires: sed
lustra & recense; plures Virginis Dotes depre-
hendes. Exprimere eas Pius Vates simplici ser-
mone non potuit; imagine designauit, sidera
omnia collegit. Sidera ignem, vt sic dicam, &
lumen habent; potentiam, & pulchritudinem:
his totam naturam regunt. Et Virgo igitur
ignem habet, quia puritatem: Virgo lumen,
quia gloriam. Propinquo Numine potens est,
Virginitatis flore pulchra est, & in totâ rerum
vniuersitate eminent. Voco Virginem, vt pul-
chram ostendam; admiror Dotes, vt potentem
indicem. Et quid suauius, quàm amare pul-
chram? quid laudabilius, quàm venerari po-
tentem. Quàm pulchra, tam benigna est; al-
licit: quàm potens, tam propitia; trahit. Se-
cum esse, & æternitate cultores suos frui, non
cupit tantùm, sed vult. Ego vt amare me osten-
dam, quam veneror; vt venerari, quam amo;
laudare non desinam. E cælo depromam Elo-
gium, & vsque vsque canendos suauissimos mo-
dulos repetam:

TOT TIBI SVNT DOTES, VIRGO,
QVOT SIDERA CAELO.

P 2

Has

Has tibi laudes, ô Diua, has persoluam preces.
Dicam quod stellæ omnes dicunt, dicam quod
numquam satis dicam. Audi me Virgo, Tuus
sum: suscipe me Virgo, cælum spectro. Quid
amplius? tu me suscipe cælum, Virginem suspiro.
Quæ mora? quæ mora? euehar, euehar! iam
mihi terra angusta est.

FINIS.

